

آثار بیماری کووید-۱۹ بر صندوق‌های تأمین اجتماعی (مطالعه تطبیقی)^۱

(مقاله علمی-پژوهشی)

عمران نعیمی*

اسماعیل انصاری**

چکیده

با انتشار ویروس کرونا، دولت‌ها برای مقابله با پیامدهای اقتصادی و اجتماعی آن بسته‌های حمایتی را در قالب واکنش‌های اجتماعی به مرحله اجرا درآوردند. از جمله واکنش‌های اجتماعی که به منظور حمایت از کارگران، کارفرمایان و کارگاه‌های تولید و قطع زنجیره انتقال صورت گرفت، بسته‌های حمایتی ارائه شده از سوی دولت‌ها تحت عنوان مشوق‌های تأمین اجتماعی بود. اعطای معافیت‌های بیمه‌ای، کاهش حق بیمه سهم کارفرما و کارگر، امهال در پرداخت حق بیمه، پرداخت مقرری بیمه بیکاری، پرداخت غرامت دستمزد ایام بیماری یا پرداخت کمک‌های مالی از جمله مشوق‌هایی بودند که سازمان‌های تأمین اجتماعی در بحران کرونا به بیمه‌شدگان پرداخت کردند. هر چند در برخی از کشورها استفاده از این بسته‌های حمایتی منوط به عدم اخراج کارگر از کار است. در نظام حقوقی ایران نیز اگرچه حمایت از افراد در زمان بحران‌ها و رویدادهای اجتماعی، اقتصادی و طبیعی وفق قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۸۳/۲/۲۱ تکلیف دولت است، با این حال به دلیل عدم وجود سازوکارهای اجرایی این قانون، سازمان تأمین اجتماعی به عنوان یکی از بزرگ‌ترین نهادهای بیمه اجتماعی ایران سیاست‌ها و برنامه‌های اتخاذی از سوی دولت و سایر نهادهای تصمیم‌گیر را به مرحله اجرا درآورد. بخشی از این سیاست‌های که به منظور حمایت اقتصادی از کارگران و کارفرمایان بود، در قالب اعطای بیمه بیکاری یا امهال در پرداخت سهم حق بیمه بود. برخی دیگر از سیاست‌ها در قالب اقدامات درمانی و برای درمان بیماران کرونا در بیمارستان‌های سازمان اتخاذ شد. با این حال، کلیه این اقدامات هزینه‌هایی سنگینی را بردوش سازمان تأمین اجتماعی نهاده است و لذا ضرورت دارد تا دولت بخش مهمی از این هزینه را جبران نماید.

این مقاله به تبیین سیاست‌ها و اقدامات سازمان‌های تأمین اجتماعی کشورهای مختلف در زمان بحران کرونا می‌پردازد. سپس نظام تأمین اجتماعی ایران و سیاست‌ها و برنامه‌های آن را در زمان انتشار ویروس کرونا بررسی می‌کند. در این راستا در بخش نخست، سیاست‌ها و برنامه‌های تأمین اجتماعی دولت‌های مختلف در زمان انتشار ویروس کرونا بیان می‌شود و در بخش دوم، سیاست‌ها و برنامه نظام تأمین اجتماعی ایران مورد واکاوی قرار می‌گیرد.

کلیدواژه‌ها:

تأمین اجتماعی، حق بیمه، غرامت دستمزد، ایام بیماری، بیمه بیکاری.

۱. این مقاله به سفارش «مرکز ملی تحقیقات حقوق سلامت» نگارش یافته است.

* استادیار، دانشکده حقوق، دانشگاه آزاد، واحد تهران مرکز.

Emrannaimi53@gmail.com

** دانش آموخته دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی.

Ansarismail245@gmail.com

مقدمه

ویروس کرونا (Covid-19) در دسامبر ۲۰۱۹ در کشور چین شایع و به سرعت به صورت یک اپیدمی فراگیر به کشورهای دیگر منتقل شد و آنها را درگیر نمود. عدم شناخت صحیح عملکرد ویروس و نبود یک واکسن برای درمان آن سبب شد که پیشگیری از ابتلا به ویروس کرونا به عنوان تنها راهکار از سوی دولت‌ها به رسمیت شناخته شود. در این راستا، دولت‌های مختلف برای پیشگیری از شیوع بیماری کرونا برنامه‌ها و سیاست‌های بهداشتی، اجتماعی و اقتصادی مختلفی را به مرحله اجرا درآوردند.

اتخاذ سیاست‌های پیشگیرانه برای قطع زنجیره انتقال به شدت فعالیت‌های اقتصادی و کسب‌وکارها را مختل ساخت. بسیاری از مشاغل در اثر شیوع کرونا تعطیل یا به حالت نیمه تعطیل درآمدند و کارگران آنها در معرض اخراج قرار گرفتند؛ به طوری که براساس گزارش سازمان بین‌المللی کار، بیماری کووید-۱۹ بدترین بحران بعد از جنگ جهانی دوم محسوب می‌شود. از زمان انتشار ویرایش دوم رصد سازمان بین‌المللی کار در تاریخ ۷ آوریل، تعداد افراد مبتلا از ۲ برابر هم بیشتر شده و به ۶/۲ میلیون نفر در تاریخ ۲۲ آوریل ۲۰۲۰ رسیده، درحالی که تعداد افراد فوت شده از ۳ برابر هم بیشتر شده و به عدد ۱۸۰۰۰۰ نفر در سراسر دنیا نزدیک شده است.^۱ هم‌زمان با گسترش این بیماری، اقدامات دولت‌ها برای مقابله با آن نیز بیشتر شده است. بر اساس یافته‌های ویرایش دوم رصد سازمان بین‌المللی کار، در تاریخ ۱ آوریل ۲۰۲۰، ۸۱ درصد کارگران در کشورهای زندگی می‌کنند که در آنها تعطیلی‌ها توصیه شده یا ضروری است. تعطیلی محل کار تأثیری ناگهانی و شدید روی عملکرد فعلی مشاغل و کارگران خوداشتغال گذاشته و آنها را در معرض ورشکستگی قرار داده است.^۲

در نتیجه، سیاست‌های اجتماعی در حمایت از کارگران، کارفرمایان و بنگاه‌های تولیدی تدوین و به مرحله اجرا گذاشته شد. در این میان، نگاه دولت‌ها به تأمین اجتماعی به عنوان کلیدی‌ترین سازمان در تنظیم و ارائه سیاست‌های حمایتی از اشتغال و خدمات اجتماعی به بیمه‌شدگان بود. زیرا تاریخ حکایت از آن دارد که یک سیستم تأمین اجتماعی قوی در بحران

1. International Labour Organization, **ILO Monitor: COVID-19 and the world of work. Third edition Updated estimates and analysis**, 29 April 2020, p.2.

2. Ibid.

اقتصادی توانسته است دولت‌ها را به مدد در اختیار داشتن ابزارهای لازم برای واکنش پویا در «بازگشت به حالت عادی» و گذر از بحران یاری رساند.^۱ اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های نظیر کاهش سهم حق بیمه (اعم از سهم کارفرما یا کارگران)، اعطای معافیت بیمه‌ای به کارفرمایان، امهال پرداخت سهم حق بیمه، پرداخت مقرری بیمه بیکاری یا پرداخت غرامت دستمزد ایام بیماری،^۲ پرداخت کمک مالی به بیمه‌شدگان، ارائه خدمات بهداشتی و درمانی و غیره که می‌تواند هزینه‌های ناشی از بحران‌های اقتصادی را حداقل کند.^۳

در نظام حقوقی ایران، اگرچه براساس ماده ۱ و بند (د) ماده ۴ قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۸۳/۲/۲۱ دولت وظیفه حمایت از افراد کشور در برابر رویدادهای اجتماعی، اقتصادی، طبیعی و پیامدهای آن را دارد،^۴ از آنجا که نظام جامع تأمین اجتماعی تشکیل

1. <http://www.ssor.ir/index.php/69-new-news/coronavirus-html/>

۲. وفق بند ۹ ماده ۲۵ قانون تأمین اجتماعی، غرامت دستمزد به وجوهی اطلاق می‌شود که در ایام بارداری، بیماری و عدم توانایی موقت اشتغال به کار و عدم دریافت مزد یا حقوق به حکم قانون به جای مزد یا حقوق به بیمه‌شده پرداخت می‌شود. در طول این مدت موقت، کارفرما فقط موظف به پرداخت حق بیمه کارگر است. در ایران تمام بیمه‌شدگان اجباری مشمول قانون تأمین اجتماعی، اعم از کارگران مشمول قانون کار، رانندگان حمل و نقل بار و مسافر بین‌شهری و سایر بیمه‌شدگان اجباری در صورتی که به سبب بیماری و طبق گواهی پزشک احتیاج به استراحت مطلق یا بستری شدن داشته باشند، استحقاق دریافت غرامت دستمزد ایام بیماری را خواهند داشت (عصمتی، زینب وحسن کولیوند، **بررسی مزایای کوتاه مدت تأمین اجتماعی در تحقق اصل برابری**، دوره ۱۳، بهار ۱۳۹۳، شماره ۱ - شماره پیاپی ۴۳، صص ۵۷-۸۶، ص ۸۰)

۳. ریاضی، محسن و زاهد اسدی، **تأمین اجتماعی و رشد اقتصادی**، دوره ۱۱ بهار و تابستان ۱۳۹۱، ۱-۲ - شماره پیاپی ۳۶، صص ۲۳-۴۲، صص ۲۴-۲۹.

۴. یکی از ایراداتی که به تبصره ۲ ماده ۱در زمان تصویب گرفته شد، عدم قابلیت اجرایی آن بود. به طوری که تصویب آن را بی‌فایده می‌دانند. در این زمینه یکی از نمایندگان مخالف بیان می‌کند: «توسعه نیافتگی که در کشور ما وجود دارد، بعضاً باعث می‌شود که دولتی‌ها، خواسته یا ناخواسته اقداماتی را انجام بدهند که این اقدامات می‌تواند به ضرر حقوق مردم باشد یا موجب عدم تکریم مردم و رعایت حقوق آنها باشد، ولو اینکه این مسئله ناخواسته باشد. شما فراوان می‌بینید انسان‌هایی را که پس از مراجعه به سیستم دولتی ناراضی هستند و بخشی از این ناراضی‌ها می‌تواند معطوف به عدم رسیدگی بایسته و انسانی به مسئله یا مسائل مراجعه‌کنندگان باشد. این بند اجازه می‌دهد که هر مراجعه‌کننده‌ای بتواند مدعی بشود که برخی از مأموران دولتی اقداماتی کرده‌اند که آن اقدامات برای آنها آثار و تبعات منفی ذهنی و یا عینی ایجاد کرده است. علاوه بر آن، اصولاً اندازه‌گیری آثار و تبعات منفی کار بسیار مشکلی است، با چه شاخصی، به چه صورت شما می‌خواهید وقتی کسی که مدعی شد که به واسطه فلان اقدامی که صورت گرفته است، متضرر شده‌ام، آن را اندازه‌گیری و جبران بکنید؟» (معاونت حقوقی و امور مجلس سازمان تأمین اجتماعی، **قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی: تاریخچه‌ای مختصر از روند شکل‌گیری قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی**، تهران: انتشارات موسسه فرهنگی و هنری آهنگ آتیه، چاپ اول، ۱۳۸۳، ص ۸۳).

نشده است، سازمان تأمین اجتماعی اقدام به ارائه خدمات به بیمه‌شدگان می‌نماید. پس از آنکه در ۲۹ بهمن ماه ۱۳۹۸ رسماً ورود ویروس کرونا به ایران تأیید شد، دستگاه‌ها و نهادهای مختلف در کشور مجموعه‌ای از اقدامات و سیاست‌ها را برای مواجهه با این ویروس کشنده تدوین، اعلام و اجرا نمودند. در همین چهارچوب، سازمان تأمین اجتماعی کشور نیز اقدامات متعددی را در راستای کنترل شیوع بیماری و قطع زنجیره انتقال، ارائه خدمت به بیماران کووید-۱۹، اجرای سیاست‌های اجتماعی در حمایت از مشاغل رسمی و غیررسمی، تدوین سازوکارهای حمایتی از کارگران، کارفرمایان و بنگاه‌های تولیدی در دستور کار قرار دادند.

این نوشتار با تبیین اهمیت سیاست‌ها و برنامه‌های تأمین اجتماعی کشورهای مختلف در زمان شیوع بیماری کرونا، سیاست‌ها و اقدامات سازمان تأمین اجتماعی ایران را در زمان شیوع ویروس کرونا در ایران توضیح می‌دهد. بخش نخست مقاله تدابیر و سیاست‌های کلی تأمین اجتماعی و سپس تدابیر سازمان‌های تأمین اجتماعی کشورهای مختلف را بررسی می‌کند. در بخش دوم، به تحلیل سیاست‌های تأمین اجتماعی ایران در زمان شیوع کرونا پرداخته می‌شود.

۱. تدابیر بیمه‌های تأمین اجتماعی در مواجهه با ویروس کرونا

به عنوان بخشی از اقدامات اضطراری برای حمایت از اشخاص در زمینه کاهش چشمگیر فعالیت اقتصادی به دلیل شیوع بیماری کووید-۱۹، بسیاری از دولت‌ها و مؤسسات تأمین اجتماعی موقتاً تعهدات مربوط به تأمین اجتماعی را به تعویق انداخته یا کاهش داده‌اند. هدف اصلی چنین اقداماتی کاهش بار اقتصادی فوری بر کارفرمایان، حمایت از شرکت‌ها برای تحمل بحران فعلی و در نتیجه تضمین سطح اشتغال است.

تدابیر اتخاذی را می‌توان در سه حوزه مشاهده نمود: ۱- کاهش سهم حق بیمه؛ ۲- معافیت موقت از پرداخت سهم حق بیمه؛ ۳- تمدید مهلت پرداخت حق بیمه. این اقدامات در دوره بحران مالی اروپا برای تقویت مشاغل تازه‌کار یا کاهش بیکاری از سوی برخی کشورها، مانند فرانسه، اجرا شد. دولت‌ها نیز براساس این سابقه قبلی به منظور حمایت از بخش‌های اقتصادی اجرای مجدد این برنامه‌ها را در دستور کار ادامه داده‌اند. به عنوان بخشی از این تلاش‌ها موارد زیر قابل مشاهده است:

- اقدامات دولت برای کاهش آثار اقتصادی ناشی از کووید-۱۹ با اقدامات سازمان‌های تأمین اجتماعی هماهنگ است. برای مثال، می‌توان به معافیت‌های پرداخت سهم حق بیمه که با وضعیت بیکاری موقت در ارتباط است، اشاره داشت.
 - تغییر در بازه زمانی پرداخت سهم حق بیمه که در اکثر کشورها مانند الجزایر، بلژیک، برزیل، چین، فرانسه، آلمان، ژاپن، اسپانیا و تایلند به اجرا گذاشته شده است.
 - در بسیاری از کشورها اقدامات بیشتر در خصوص بخش‌های اقتصادی که بیشترین تأثیر را داشته‌اند، اجرا می‌شود.
 - به شرکت‌های کوچک و متوسط توجه ویژه‌ای در تدابیر اتخاذی شده است.^۱
 - تعدادی از کشورها اقدامات خود را برای کاهش تعهدات سهم بیمه مشاغل خویش فرما و آزاد توسعه داده‌اند.
- افزون براین، در بحران فعلی بسیاری از خویش‌فرمایان به دلیل محدودیت‌های اعمالی ناشی از قرنطینه با کاهش درآمد مواجه می‌شوند که قادر به پرداخت حق بیمه سهم خویش به سازمان‌های تأمین اجتماعی نیستند. در این راستا، برخی از تدابیر را که می‌توان برای کمک به این گروه از بیمه‌شدگان به کار بست، می‌توان عبارت دانست از:
- گسترش پوشش برنامه‌های موجود تأمین اجتماعی به خویش‌فرمایان به‌ویژه پرداخت غرامت دستمزد بیماری و بیمه بیکاری.
 - افزایش سطح مزایای دریافتی: در صورتی که خویش‌فرما به مزایای تأمین اجتماعی دسترسی دارد، سطح مزایای را به منظور افزایش انعطاف‌پذیری وضعیت اقتصادی شخص افزایش دهیم. افزون براین، دولت‌ها می‌توانند تدابیر دیگری برای گروه‌های خویش‌فرما در نظر بگیرند.
 - حمایت مالی موقتی خاص: این اقدام به منظور حمایت از خویش‌فرمایان در بحران کرونا به اجرا گذشته می‌شود. شرایط لازم برای دریافت حمایت مالی عبارت از خود قرنطینه

1. Temporary flexibility and exemptions for social security contributions in: <https://ww1.issa.int/news/temporary-flexibility-and-exemptions-social-security-contributions-response-covid-19-crisis>.

کردن، مراقبت از اعضای خانواده، تعطیلی شغل و کاهش تقاضای کار است. معمولاً مبلغ پرداختی براساس میزان پرداخت حق بیمه و به مدت سه تا شش ماه صورت می‌گیرد.

- پرداخت پول به صورت بلاعوض: پرداخت‌های نقدی به بیمه‌شدگان خویش‌فرما و اختیاری که به منظور حمایت سریع از معیشت این دست کارگران و خانواده‌های آن صورت می‌گیرد. پرداخت‌ها معمولاً به گروه‌های آسیب‌پذیر صورت می‌گیرد. بنابراین، آنها باید نسبت به تکمیل فرم خود اظهاری میزان درآمد و دارایی اقدام کنند.
- انعطاف‌پذیری در پرداخت حق بیمه یا معافیت از سهم حق بیمه: یکی از تدابیر اعمال شده از سوی بسیاری از دولت‌ها معافیت از پرداخت سهم حق بیمه شرکت‌ها و خویش‌فرمایان یا تعویق در پرداخت حق بیمه بدون اعمال جریمه از سوی آنهاست.^۱

در ادامه برنامه‌های تأمین اجتماعی دولت‌ها در مواجهه با ویروس کرونا مورد مطالعه قرار می‌گیرد.

۱.۱. چین

برای کاهش اثرات منفی ناشی از اپیدمی کووید-۱۹ بر کارفرمایان (به‌ویژه در استان هوبی) وزارت منابع انسانی و تأمین اجتماعی، وزارت دارایی، وزارت مسکن و توسعه شهری و روستایی و سازمان امنیت ملی بهداشت کاهش موقت و یا معافیت از پرداخت سهم حق بیمه کارفرمایان را تصویب کردند. براساس این تصمیم، سهم حق بیمه کارفرمایان برای مستمری‌بازنشستگی، جبران خسارت کارگران، مستمری بیمه بیکاری و غرامت دستمزد درمانی به‌ویژه مرخصی زایمان معاف شده یا کاهش پیدا می‌کند. میزان و دوره این تصمیم براساس استان، منطقه مستقل یا شهرداری و میزان کارگران متفاوت و به شرح ذیل است:

- استان هوبی: کلیه کارفرمایان صرف‌نظر از اندازه، از پرداخت سهم حق بیمه کارفرمایان برای ۵ ماه از فوریه تا ژوئن ۲۰۲۰ معاف هستند.
- در سایر استان‌ها، مناطق مستقل و شهرداری‌ها: کارفرمایان کوچک و متوسط از پرداخت حق بیمه سهم کارفرمایان برای پنج ماه از فوریه تا ژوئن ۲۰۲۰ معاف هستند.

1. Social security measures for the self-employed during the COVID-19 crisis, in: <https://ww1.issa.int/news/social-security-measures-self-employed-during-covid-19-crisis> .

- سهم حق بیمه کارفرمایان بزرگ ممکن است ۵۰٪ درصد برای سه ماه فوریه تا آوریل کاهش پیدا کند.

در خصوص مزایای غرامت دستمزد ایام بیماری (به‌ویژه مرخصی زایمان) کلیه کارفرمایان صرف‌نظر از موقعیت مکانی یا اندازه می‌توانند از پرداخت ۵۰٪ درصد حق بیمه درمان از فوریه تا ژوئن ۲۰۲۰ خودداری نمایند؛ مشروط به اینکه صندوق درمانی تأمین اجتماعی محلی بتواند حداقل شش ماه هزینه‌های درمانی را پرداخت نماید.^۱

۱.۲. کانادا

دولت کانادا برای مبارزه با ویروس کرونا، قانون واکنش اضطراری به کووید-۱۹^۲ را در سال ۲۰۲۰ به تصویب رساند. براساس قانون جدید، برخی از مواد قانون کار و تأمین اجتماعی به‌ویژه در خصوص نحوه استفاده مرخصی در زمان بیماری کرونا و نحوه پرداخت بیمه بیکاری با اصلاحاتی مواجه شده است. براساس اصلاح ماده ۲۳۹ قانون کار و اضافه شدن زیرمجموعه (۱)، هر کارگر حق استفاده از مرخصی بیماری به مدت ۱۶ هفته را خواهد داشت. بخش ۱۸ قانون واکنش اضطراری به کووید-۱۹ به بیمه بیکاری اختصاص دارد. اصلاحات فصل اول بخش ۱۸ قانون بیمه کار به وزیر کار و توسعه اجتماعی این قدرت را می‌دهد که بتواند به منظور کاهش اثرات اقتصادی ناشی از ویروس کرونا ۲۰۱۹ دستورالعمل‌های موقت را با شرایط ذیل صادر نماید:^۳

الف) موادی را که شامل اعطای برخی از مزایای جدید است، به این قانون یا هر مقرر دیگری که براساس این قانون صادر خواهد شد، اضافه کند.

ب) مواد این قانون یا هر مقرره‌ای را که براساس این قانون تصویب می‌شود، بپذیرد؛ یا
ج) اختیار عدم اجرای این قانون یا هر مقرره‌ای را که براساس این قانون اجرا می‌شود، داشته باشد.
براساس دستورالعمل‌های جدید بیمه بیکاری دوره انتظار یک‌هفته‌ای دریافت مزایای بیمه بیکاری برای افرادی که در قرنطینه به سر می‌برند یا از منزل خارج نمی‌شوند، لغو شده است.^۴

1. <https://www.willistowerswatson.com/en-SE/Insights/2020/03/china-social-security-contributions-reduced-in-response-to-COVID-19>.

2. COVID-19 Emergency Response Act 2020-03-25.

3. https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/AnnualStatutes/2020_5/page-1.html/

۴. بخش اول از قانون بیمه کار مصوب ۱۹۹۶ (Employment Insurance Act) به موضوع بیمه بیکاری اختصاص دارد. در این بخش یک مهلت یک هفته‌ای برای بررسی و احراز صلاحیت برخوردار شدن از مزایای بیمه بیکاری تعیین شده است.

سایر کارگران واجد شرایط که نمی‌توانند از مزایای مرخصی استفاده کنند یا میزان مرخصی آنها کم است، می‌توانند از طریق کارفرما درخواست استفاده ۱۵ هفته‌ای بیمه کار را ارائه نمایند؛ به شرط اینکه توانایی کار را به دلایل پزشکی، مانند سرطان، شکستگی پا یا مواردی که برای حفظ بهداشت عمومی باید قرنطینه شوند، نداشته باشند.^۱ میزان بیمه بیکاری پرداختی حداقل ۵۵٪ درصد درآمد و حداکثر ۵۷۳ دلار در هفته خواهد بود.^۲

۱.۳. السالوادور

رئیس‌جمهور السالوادور از ۱۴ مارس و با شیوع بیماری کرونا اعلام وضعیت اضطراری ملی کرد. وضعیتی که در آن شدیدترین تدابیر از تعطیلی فرودگاه‌ها و اعزام کارمندان غیرضرور به خانه تا ۳۰ روز به مرحله اجرا درآمد. همچنین، دولت به شرکت‌های خصوصی دستور داده است تا از قرنطینه کارگران خاص، از جمله افراد بالاتر از ۶۰ سال، زنان باردار یا کسانی که دارای شرایط پیشین هستند، اطمینان حاصل کنند. این کارگران ۳۰ روز مرخصی استعلاجی دریافت می‌کنند. شرکت‌های خصوصی به‌استثنای بخش‌های دارو، غذا یا بخش‌های کلیدی که تصمیم گرفته‌اند که همه کارگران خود را به مرخصی با حقوق بفرستند، از حمایت‌های دولت برخوردار خواهند شد.^۳

۱.۴. فرانسه

پرداخت جبران خسارت بیش از ۲۰ روز برای افرادی که در قرنطینه قرار دارند. افرادی که در قرنطینه به سر می‌برند، از غرامت دستمزد ایام بیماری بیش از ۲۰ روز بدون دوره انتظار برخوردار می‌شوند. این تصمیم درخصوص والدینی که در قرنطینه هستند و نمی‌توانند به سر کار بروند، نیز اعمال می‌شود.^۴

1. Ugo Gentilini, Mohamed Almenfi and Ian Orton, **Social Protection and Jobs Responses to COVID-19: A Real-Time Review of Country Measures**, World Bank Social Protection and Jobs Global Practice, A "living paper", version 1 (March 20, 2020), p. 8.

2. <https://www.canada.ca/en/services/benefits/ei/ei-sickness.html/>

3. <https://www.miamiherald.com/news/nation-world/world/americas/haiti/article241249651.html/>

4. Coronavirus Disease 2019 (COVID-19): Key Employment Law Issues for Employers: <https://www.squirepattonboggs.com/-/media/files/insights/publications/2020/03/coronavirus-employment-law-issues-for-employers-in-key-jurisdictions/coronavirus-employment-law-issues-for-employers-in-key-jurisdictions.pdf>.

همچنین، کارگرانی که کار را متوقف کرده‌اند، از مزایای بیمه بیکاری خاص برخوردار می‌شوند. شرکت ۷۰٪ درصد دستمزدهای ناخالص را جبران می‌کند (حدود ۸۴٪ درصد خالص). دولت حداقل حقوق پرداختی از سوی کارفرما یا کمتر از آن را به کارگر ۱۰۰٪ جبران می‌کند. همچنین، حقوق پرداختی شرکت به کارگر تا ناخالص ۶۹۲۷ یورو به صورت ماهانه یعنی حداقل ۴.۵ برابر حداقل دستمزد از سوی دولت به طور کامل جبران خواهد شد.^۱

۱.۵. آلمان

در دوره فراگیری ویروس کرونا، سهم حق بیمه تأمین اجتماعی کارفرمایانی که ساعت کاری کارگران را کاهش دهند، به صورت کامل توسط اداره کار فدرال^۲ پرداخت می‌شود.^۳ همچنین، در مواردی که قانون حمایت در برابر عفونت اعمال می‌شود، برای شش هفته اول مبلغی که به عنوان غرامت دستمزد ایام بیماری پرداخت می‌شود، برابر با دستمزد خالص بیمه شده است و پس از آن مبلغ پرداختی برابر با غرامت دستمزد ایام بیماری می‌باشد.^۴

۱.۶. مجارستان

کارفرمایان بخش‌هایی که به دلیل شیوع کرونا به شدت آسیب‌دیده‌اند، مانند بخش‌هایی گردشگری، مهمانسراها، اماکن ورزشی، اماکن فرهنگی، شرکت‌های حمل‌ونقل و شرکت‌های تاکسیرانی، از پرداخت سهم حق بیمه تأمین اجتماعی معافند. همچنین، سهم حق بیمه بیمه‌شدگان تا ۳۰ ژوئن کاهش زیادی خواهد داشت و حق بیمه درمانی به حداقل قانونی کاهش می‌یابد.^۵

1. Ugo Gentilini (World Bank), Mohamed Almenfi (World Bank) and Ian Orton (ILO), **Social Protection and Jobs Responses to COVID-19: A Real-Time Review of Country Measures**, World Bank Social Protection and Jobs Global Practice, "Living paper" version 3 (April 3, 2020), p. 31.

2. The Federal Employment Agency.

3. <https://ww1.issa.int/news/temporary-flexibility-and-exemptions-social-security-contributions-response-covid-19-crisis>.

4. Ibid, p. 32.

5. Ugo Gentilini (World Bank), Mohamed Almenfi (World Bank) and Ian Orton (ILO), **Social Protection and Jobs Responses to COVID-19: A Real-Time Review of Country Measures**, World Bank Social Protection and Jobs Global Practice, "Living paper" version 3 (April 3, 2020), p. 34.

۱.۷. ایرلند

در ایرلند، سیاست افزایش مزایای غرامت دستمزد ایام بیماری کووید-۱۹^۱ به اجرا گذاشته شده است. این برنامه از افرادی که تست کووید-۱۹ آنها مثبت است یا به دلایل پزشکی باید در قرنطینه باشند، جبران خسارت می‌کند. به افراد واجد شرایط به میزان ۳۰۵ یورو در هر هفته (در مقایسه با غرامت دستمزد ایام بیماری یعنی ۲۰۳ یورو) پرداخت می‌شود. این برنامه درخصوص کارگران و خویش‌فرمایان نیز اعمال می‌شود.^۲

همچنین، میزان بیمه بیکاری بیماری فراگیر کووید-۱۹^۳ برای پرداخت ۳۵۰ یورو در هفته تعیین شده است. مستمری بیمه بیکاری به کارگران و خویش‌فرمایان که در نتیجه شیوع بیماری کرونا کار خود را از دست داده‌اند، قابل پرداخت است.^۴

۱.۸. افزایش مرخصی والدین در ایتالیا

والدین کودکان زیر ۱۲ سال مجازند تا ۱۵ مارس ۲۰۲۰ با دریافت ۵۰٪ درصد از حقوق پرداخت‌شده توسط دولت، تا ۱۵ روز (به صورت متناوب) از مرخصی استفاده کنند. غیبت کارگران در دوران قرنطینه به عنوان مرخصی محسوب شده و هزینه‌های آن از سوی دولت پرداخت خواهد شد. مرخصی استحقاقی به دوازده روز در ماه‌های مارس و آوریل افزایش می‌یابد.^۵

۱.۹. پرداخت یارانه مالی مرخصی در ژاپن

دولت ژاپن برای حمایت از فعالیتهای که در اثر شیوع ویروس کرونا آسیب دیده‌اند، شرایط لازم برای دریافت یارانه کار^۶ را اعلام کرده است. یارانه مالی دولت از طریق سازمان تأمین اجتماعی به آن دسته از کارفرمایان پرداخت می‌شود که با وجود ضرر و زیان اقتصادی ناشی از ویروس کرونا دست به اخراج کارگران نزده و به آنها مرخصی داده‌اند. این کمک مالی برای کارفرمایان شرکت‌های کوچک که به کارگران خود مرخصی داده‌اند، دو سوم حقوق کارگران و برای شرکت‌های بزرگ نصف حقوق پرداختی کارگر است.^۷

1. COVID-19 Enhanced Illness Benefit.

2. <https://www.gov.ie/en/publication/eca524-covid-19-information-for-employees/>

3. COVID-19 Pandemic Unemployment Payment.

4. <https://www.gov.ie/en/service/be74d3-covid-19-pandemic-unemployment-payment/>

5. Ibid, p.39.

6. The employment Adjustment Subsidy.

7. Ugo Gentilini, Mohamed Almenfi and Ian Orton, **Social Protection and Jobs Responses to COVID-19: A Real-Time Review of Country Measures**, World Bank Social Protection and Jobs Global Practice, A "living paper", version 1 (March 20, 2020), p. 15.

۱.۱۰. پرداخت حقوق بازنشستگی پیش از موعد در مکزیک

دولت مکزیک اعلام کرده است که از ۱۸ مارس ۲۰۲۰ برنامه پرداخت مستمری بازنشستگی^۱ ۴ ماه را به افراد مسن تا پایان ماه مارس اجرا می‌کند. این اقدام برای حمایت از افراد مسن برای دسترسی به منابع مالی در زمان فراگیری ویروس کرونا صورت می‌گیرد. معمولاً مستمری بازنشستگی در مکزیک هر دو ماه پرداخت می‌شود. براساس اقدام جدید، به جای مبلغ ۲۶۷۰ پوز (حقوق بازنشستگی دوماه معمول)، به افراد سن بالا دو برابر مبلغ ذکر شده پرداخت خواهند شد.^۲

۱.۱۱. پرداخت غرامت دستمزد ایام بیماری در نیوزلند

دولت نیوزلند ۱۲۶ میلیون دلار برای استفاده از مرخصی و خودقرنطینه کردن اختصاص داده است. کلیه افرادی که نیاز است تا خودشان را قرنطینه سازند و یا از افراد بیمار مراقبت می‌کنند، از این کمک‌هزینه دولت می‌توانند استفاده نمایند. همچنین، این کمک مالی دولت به کارفرمایانی که ضرورت دارد تا کارگران خود را به قرنطینه بفرستند، نیز پرداخت خواهد شد.^۳

۱.۱۲. از توسعه قلمرو حوادث ناشی از کار در اسپانیا تا کاهش نرخ حق بیمه سهم

بیمه‌شده

تدابیر سازمان تأمین اجتماعی اسپانیا را در زمان فراگیری بیماری کرونا می‌توان در سه حوزه تقسیم کرد:

اولاً، یک حکم قانونی اجازه می‌دهد حادثه کارگر در ایام قرنطینه یا کارگر آلوده در یک وضعیت استثنایی حادثه ناشی از کار (از کارافتادگی موقت) محسوب شود. این قانون در مورد افراد خویش‌فرما و کارگرانی که تحت پوشش یکی از نظام‌های تأمین اجتماعی هستند و از تاریخی که کارگر قرنطینه یا بیمار می‌شود، اعمال می‌گردد. مرخصی استعلاجی بیمار

1. 4 months of pension to older adults scheduled.

2. <https://plumaslibres.com.mx/2020/03/18/anuncia-amlo-que-adelantan-4-meses-de-pago-a-pension-de-adultos-mayores-por-coronavirus/>

3. Ugo Gentilini (World Bank), Mohamed Almenfi (World Bank) and Ian Orton (ILO), **Social Protection and Jobs Responses to COVID-19: A Real-Time Review of Country Measures**, World Bank Social Protection and Jobs Global Practice, "Living paper" version 3 (April 3, 2020), p. 53.

پس از آن تاریخ صادر می‌شود. این برنامه درخصوص کارمندان رسمی دولت^۱ نیز صدق می‌کند.^۲ بیمه‌شدگان خویش‌فرما مانند سایر کارگران می‌توانند از مزایای بیمه بیکاری استفاده نمایند.^۳

ثانیاً، یکی از اقدامات دولت اسپانیا در حمایت از کارگران، کاهش سهم حق بیمه پرداختی آنها به سازمان تأمین اجتماعی (از جمله بیمه بیکاری) تا ۵۰٪ درصد است که از ماه فوریه تا ژوئن سال ۲۰۲۰ به مرحله اجرا درمی‌آید.

ثالثاً، یکی دیگر از برنامه‌های تأمین اجتماعی در اسپانیا پرداخت مزایای بیمه بیکاری و استراحت بیمه‌شدگان براساس رژیم ERE است. براساس پیش‌بینی صورت گرفته، ۱۰۰ هزار کارگر اسپانیایی با خطر اخراج موقت از کار در نتیجه تعطیلی فعالیت‌های اقتصادی مواجه‌اند. برای همین دولت تدابیری را برای اخراج جمعی موقت زیر عنوان برنامه ERTES تعلیق موقت قرارداد و کاهش موقت ساعت کار در نظر گرفته است. تدابیر زیر درخصوص آن دسته از فعالیت‌های اقتصادی که در نتیجه کرونا زیان دیده‌اند، به اجرا گذاشته می‌شود:

- کلیه افراد در دوران تعلیق موقت قرارداد یا کاهش ساعت کار از مزایای بیمه بیکاری برخوردار می‌شوند؛ حتی افرادی که سابقه کافی پرداخت حق بیمه را برای برخورداری از مزایای بیمه بیکاری ندارند، از این مزیت می‌توانند استفاده کنند. علاوه‌براین، افرادی که قبلاً از مزایای بیمه بیکاری استفاده کرده‌اند، مجدداً می‌توانند از آن استفاده کنند.
- مجموع مزایای بیکاری در طول وضعیت آماده‌باش دولت، مانع استفاده بعدی شخص از آن نمی‌شود. به‌عبارت‌دیگر، براساس اظهار معاون حقوقی رئیس جمهور این افراد در آینده نیز می‌توانند از مزایای بیمه بیکاری استفاده نمایند؛ در صورتی که بنا به دلیلی شغل خود را از دست بدهند.

1. Special Schemes for Civil Servants.

2. Ugo Gentilini (World Bank), Mohamed Almenfi (World Bank) and Ian Orton (ILO), **Social Protection and Jobs Responses to COVID-19: A Real-Time Review of Country Measures**, World Bank Social Protection and Jobs Global Practice, "Living paper" version 3 (April 3, 2020), p. 74.

3. Social security measures for the self-employed during the COVID-19 crisis, in: <https://ww1.issa.int/news/social-security-measures-self-employed-during-covid-19-crisis>.

- افزایش سهم حق بیمه تأمین اجتماعی برای کسب‌وکارهای کوچک و متوسط که با تعلیق قرارداد کار کارگران مخالفت می‌کنند و تعدیل سهم حق بیمه خویش‌فرمایان که درآمد آنها به دلیل بحران اقتصادی ناشی از ویروس کرونا کاهش یافته است (معافیت ۷۵٪ سهم حق بیمه کارفرما یا ۱۰۰٪ آن برای شرکت‌هایی که کمتر از ۵۰ نفر کارگر دارند تا جایی که نیروی کار حفظ شود).
- برای بیمه‌شدگان خویش‌فرما دسترسی به یک مزایای فوق‌العاده در خصوص توقف فعالیت اقتصادی در نظر گرفته شده است. زمانی که آنها مجبور به بستن مؤسسه محل کار یا کاهش ارائه خدمات خود به میزان ۷۰٪ معمول هر ماه شوند یا تا زمانی که دولت خاتمه وضعیت فوق‌العاده را اعلام نماید. معیار ارزیابی کاهش درآمد مشاغل گردش مالی آنها در ۶ ماه گذشته است؛ بدین صورت که گردش مالی بیمه شده خویش‌فرما در مقایسه با ۶ ماه گذشته ۷۵٪ درصد کاهش پیدا کند.
- شرکت‌های که فرایندهای (ERTE) را اجرا می‌کنند، برای جلوگیری از اخراج کارگران از پرداخت حق بیمه معاف‌اند.^۱

۱.۱۳. تسریع در فرایندهای پرداخت غرامت دستمزد ایام بیماری و کاهش سهم حق بیمه در سوئد

دولت سوئد دو برنامه تأمین اجتماعی را در دوران کرونا به مرحله اجرا گذاشته است. بدین ترتیب که اولاً، سوئد شرط یک روز انتظار برای پرداخت غرامت دستمزد ایام بیماری را به دلیل کرونا نسخ کرده است. این تصمیم به این معناست که به کارگران از لحظه‌ای که مجبور به عدم حضور در کار به دلیل بیماری کرونا هستند، مزایای غرامت دستمزد ایام بیماری پرداخت می‌شود. براساس قانون سوئد، غرامت دستمزد ایام بیماری از روز دوم بیماری قابل پرداخت بود که در دوره کرونا این نگرانی پیش آمد که ممکن است کارمندان یا کارگرانی که در روز اول احساس بیماری دارند، برای جلوگیری از دست رفتن مزد روز اول در محل کار حاضر شوند.^۲

1. Ugo Gentilini (World Bank), Mohamed Almenfi (World Bank) and Ian Orton (ILO), **Social Protection and Jobs Responses to COVID-19: A Real-Time Review of Country Measures**, World Bank Social Protection and Jobs Global Practice, "Living paper" version 3 (April 3, 2020), p. 75.

2. Ibid, p. 76.

ثانیاً، برنامه کاهش موقتی سهم حق بیمه پرداختی به تأمین اجتماعی از اول مارس تا ۳۰ ژوئن به اجرا گذاشته می‌شود. این برنامه در خصوص آن دسته از کارفرمایانی به اجرا گذاشته می‌شود که تعداد کارگران آنها بیش از ۳۰ نفر است و درآمد ماهیانه آنها بیش از ۲۵ هزار کرون تجاوز نکند. برای تجار نیز کاهش سهم فردی حق بیمه پیشنهاد شده است. تنها سهم حق بیمه‌ای که باید پرداخت شود، حقوق بازنشستگی افراد مسن است.^۱

۱.۱۴. ترکیه

دولت ترکیه برای حمایت از وضعیت اقتصادی در زمان شیوع بیماری کرونا دو برنامه تعلیق پرداخت سهم حق بیمه و پرداخت پیش از موعد عیدی بازنشستگان را به مرحله اجرا گذاشته است. بدین صورت که اولاً، دولت پرداخت مالیات و سهم حق بیمه را از سوی کارفرمایان در ماه‌های آوریل، مه و ژوئن به حالت تعلیق در آورده است. ثانیاً، عیدی تعطیلات ۲۴ آوریل ۲۰۲۰ زودتر از موعد پرداخت می‌شود. به این صورت که عیدی تعطیلات که پیش از تعطیلات بازنشستگی مقرر بود پرداخت شود، برای حمایت از درآمد بازنشستگان در ابتدای ماه آوریل ۲۰۲۰ پرداخت خواهد شد.^۲

۱.۱۵. آمریکا

قانون نخستین واکنش خانواده‌ها به ویروس کرونا^۳ در ۱۸ مه ۲۰۲۰ توسط مجلس سنا به تصویب رسید. در این قانون برای حمایت از کارمندان و کارگران به آنها اجازه استفاده دو نوع مرخصی داده شد. بخش ۵۱۰۲ شرایط استفاده از مرخصی استعلاجی را در زمان فراگیری ویروس کرونا بیان می‌کند. براساس، این بخش در صورتی که کار فرد در زمره کارهایی باشد که براساس دستور دولت فدرال یا دولت محلی باید برای پیشگیری از فراگیری بیماری کرونا قرنطینه شود، کارگر براساس دستور پزشک متخصص به دلیل در معرض بودن بیماری کرونا باید خود را قرنطینه نماید، کارگر علائم ویروس کرونا را در خود مشاهده کرده و برای مشخص شدن آن آزمایش داده است، کارگر در حال مراقبت از فردی است که طبق بند اول و دوم دستورالعمل باید در قرنطینه باشد، کارگر ناگزیر از مراقبت پسر یا دختر خود باشد که به دلیل بسته شدن

1. Ibid, p. 77.

2. Ibid, p. 81.

3. FAMILIES FIRST CORONAVIRUS RESPONSE ACT 2020.

مدرسه و نبود پرستار به دلیل احتیاط‌های مربوط به کرونا باید در خانه بماند. مطابق با بند (۲) (b) بخش ۵۱۰۲ مدت زمان استفاده از مرخصی استعلاجی برای کارگران تمام وقت ۸۰ ساعت و برای کارگران پاره‌وقت میزان ساعتی که برابر باشد با میزان ساعت کار آنها. در ایام استفاده از مرخصی استعلاجی غرامت دستمزد ایام بیماری ۱۰۰ حقوق و مزد کارگر است؛ تا جایی که از ۵۱۱ دلار در روز تجاوز نکند. همچنین، امکان استفاده از ۱۲ هفته مرخصی استعلاجی با دریافت ۶۷٪ درصد درآمد عادی فرد به شرط عدم تجاوز از ۲۰۰ دلار وجود دارد.

همچنین، بیمه‌شدگان خویش‌فرما در زمان کرونا از حمایت مالی دولت برخوردار خواهند شد و آنها می‌توانند از مزایای بیمه بیکاری استفاده نمایند.^۱

۱.۱۶. اعطای بیمه بیکاری و مرخصی استعلاجی در فنلاند

اقدامات دولت فنلاند در حوزه تأمین اجتماعی در زمان شیوع بیماری ویروس کرونا به دو دسته تقسیم می‌شود: اولاً، کارگرانی که به دلیل شیوع بیماری کووید-۱۹ شغل خود را از دست داده‌اند؛ مشروط به اینکه از سوی اتحادیه صنفی مشمول صندوق باشند یا به صورت مستقل بتوانند از مزایای بیمه بیکاری استفاده نمایند. افزون بر این، دولت دوره انتظار برای دریافت بیمه بیکاری را لغو می‌کند.^۲

ثانیاً، مؤسسه ملی تأمین اجتماعی^۳ در صورت وجود شرایط ذیل می‌تواند با مرخصی استعلاجی موافقت نماید:

- به کارگرانی که به آنها برای پیشگیری از شیوع بیماری ویروس کرونا دستور داده شده است که در خانه باقی بمانند.
- کسی که از کودک زیر ۱۶ سال که در قرنطینه قرار دارد، مراقبت می‌کند و تا زمانی که قرنطینه ادامه دارد، نمی‌تواند کار کند.

1. Social security measures for the self-employed during the COVID-19 crisis, in: <https://www.issa.int/news/social-security-measures-self-employed-during-covid-19-crisis>.

2. Ugo Gentilini (World Bank), Mohamed Almenfi (World Bank) and Ian Orton (ILO), **Social Protection and Jobs Responses to COVID-19: A Real-Time Review of Country Measures**, World Bank Social Protection and Jobs Global Practice, "Living paper" version 3 (April 3, 2020), p. 29.

3. The national Social Insurance institution.

- دوره انتظار برای پرداخت غرامت دستمزد ایام بیماری لغو می‌شود و بلافاصله که کارگر در قرنطینه قرار می‌گیرد، استحقاق برخورداری از آن را پیدا می‌کند.
- میزان غرامت دستمزد بر اساس مزدی که در صورت ادامه کار به کارگر پرداخت می‌شد، تعیین می‌شود. برای بیمه‌شده خویشتن فرما میزان غرامت دستمزد براساس درآمد سالیانه و براساس قانون حقوق بازنشستگی خویشتن فرمایان (YEL) یا قانون بازنشستگی کشاورزان (MYEL) از ابتدای روزی که قادر به کار نیستند، محاسبه می‌شود.
- به اتباع فنلاند که در یکی از کشورهای عضو اتحادیه اروپا در قرنطینه قرار می‌گیرند، مشروط به اینکه توسط پزشکی که صلاحیت صدور دستور قرنطینه را دارد تأیید شود، کمک هزینه روزانه پرداخت خواهد شد.
- کمک هزینه روزانه فقط برای روزهایی که کارگر به دلیل قرنطینه نمی‌تواند کار کند، پرداخت می‌شود تا درآمد از دست‌رفته وی جبران شود. از دست رفتن درآمد باید توسط کارفرما تأیید شود.^۱

۲. سازمان تأمین اجتماعی ایران

سازمان تأمین اجتماعی ایران طبق بند ۱۰ قانون فهرست نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی (مصوب ۱۳۷۳/۴/۱۹)، جزء مؤسسات عمومی غیردولتی محسوب می‌شود. استقلال شخصیت حقوقی و مالی و اداری سازمان تأمین اجتماعی در ماده ۴ اساسنامه سازمان تأمین اجتماعی، ماده ۱ قانون تأمین اجتماعی و بند (ل) ماده ۶ قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی مورد شناسایی قرار گرفته است.^۲ ماده ۲۸ قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴ منابع درآمدی سازمان تأمین اجتماعی را احصا نموده است که مهم‌ترین آن حق بیمه می‌باشد.^۳ به طور کلی، میزان حق بیمه دریافتی با میزان اشتغال در جامعه رابطه مستقیم دارد. هر چه اشتغال در

1. https://www.kela.fi/web/en/news-archive/-/asset_publisher/IN08GY2nfrZo/content/sickness-allowance-on-account-of-an-infectious-disease-provides-loss-of-income-compensation-for-persons-placed-in-quarantine.

۲. عصمتی، زینب و داود محبی، مطالعه تطبیقی نقش و حدود دخالت دولت در سازمان تأمین اجتماعی، فصلنامه تأمین اجتماعی، سال سیزدهم، تابستان ۱۳۹۴، شماره ۲، صص ۵۸-۵۹.

۳. خندان، عباس، بدهی دولت به تأمین اجتماعی: منشأ قانونی، بررسی عوامل تأثیرگذار و پیش‌بینی در افق ۱۴۰۰، فصلنامه تأمین اجتماعی، سال سیزدهم، تابستان ۱۳۹۴، شماره ۲، صص ۱۶-۱۷.

سطح جامعه بیشتر و اقتصاد پویاتر باشد، میزان دریافتی حق بیمه نیز متناسب با آن بهینه خواهد بود. اما زمانی که اشتغال در جامعه دچار رکود و تعطیلی می‌شود، یکی از نهادهای که از این وضعیت متضرر می‌شود، سازمان تأمین اجتماعی است.

به طور کلی، منابع درآمدی سازمان تأمین اجتماعی با شیوع ویروس کرونا که با تعطیلی فعالیت‌های اقتصادی در کشور همراه شد، به شدت کاهش یافت. چگونگی اثرگذاری شیوع ویروس کرونا بر منابع مالی سازمان تأمین اجتماعی را می‌توان عبارت دانست از: اولاً کاهش دریافتی حق بیمه در اثر تعطیلی یا کاهش فعالیت‌های بنگاه‌ها و کسب‌وکارهای اقتصادی که باعث افزایش احتمال تعدیل موقتی یا دائمی نیروی کار و لذا افزایش بیکاری، کاهش ساعات کار شاغلین، کاهش تقاضای کار و انعقاد قراردادهای جدید (به‌ویژه در کارگاه‌های فصلی) و ریزش بیمه‌پردازان غیراجباری (به‌خصوص خویش‌فرما و اختیاری) شده است. ثانیاً تأخیر در وصول حق بیمه ۱۰ رسته از فعالیت‌هایی که بیشترین آسیب را از کرونا دیده‌اند و امکان تقسیط آن تا پایان اسفندماه ۱۳۹۹، بدون اخذ جریمه، در جدول ذیل بار مالی ناشی از کاهش یا تأخیر در دریافت حق بیمه به خوبی نشان داده شده است.

کاهش یا تأخیر در درآمد وصولی سازمان تأمین اجتماعی در اثر بحران کرونا از اسفندماه ۱۳۹۸ لغایت خردادماه ۱۳۹۹ (ارقام به میلیارد تومان)^(۱)

کاهش درآمد		ماه وصول حق بیمه	ماه مربوطه
کاهش درآمد ناشی از توقیف (کاهش فعالیت‌ها)	تأخیر درآمد ناشی از امهال		
---	۱۵۰۰	اسفندماه ۱۳۹۸	بهمن‌ماه ۱۳۹۸
۳۰۰۰	۲۰۰۰	فروردین‌ماه ۱۳۹۹	اسفندماه ۱۳۹۸
۲۹۰۰	۲۱۰۰	اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۹	فروردین‌ماه ۱۳۹۹
۲۵۰۰	۱۹۰۰	خردادماه ۱۳۹۹	اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۹
۸۴۰۰	۷۵۰۰		جمع

کاهش وصول مطالبات از کارفرمایان و درآمدهای حاصل از خسارات و جرائم به دلیل کاهش درآمدهای آنها در اثر کرونا، کاهش شانس دریافت مطالبات و وصول حق بیمه سهم دولت متأثر

1. <https://www.ssor.ir/index.php/>

از افزایش کسری بودجه دولت در اثر پیامدهای بحران کرونا، کاهش درآمد حق بیمه سازمان در اثر فوت تعدادی از بیمه‌پردازان سازمان به دلیل کرونا، کاهش تولید کالاها و خدمات در شرکت‌های تابعه سازمان به تاسی از کاهش تولید و فعالیت‌های اقتصادی در کشور، با توجه به سهم ۲ درصدی شستا، به تنهایی، از تولید ناخالص داخلی کشور^۱ از دیگر آثار شیوع ویروس کرونا بر منابع درآمدی سازمان تأمین اجتماعی است.

به این هزینه‌ها باید هزینه‌های تحمیل شده به سازمان تأمین اجتماعی برای پرداخت بیمه بیکاری را نیز افزود. بر اساس آمارهای اعلام شده، ۶۸۹ هزار و ۹۲ نفر مشمول دریافت بیمه بیکاری کرونا شناخته شدند و از مقرری بیمه بیکاری استفاده می‌کنند. افزایش هزینه‌های بیمه بیکاری برای سازمان تأمین اجتماعی سبب شد تا سازمان برنامه و بودجه، ۱۲۸۶ میلیارد تومان اعتبار از محل بخشی از منابع یک میلیارد یورویی صندوق توسعه ملی بابت تأمین هزینه‌های مدیریت تبعات اقتصادی ناشی از شیوع ویروس کرونا به صندوق بیمه بیکاری سازمان تأمین اجتماعی تخصیص دهد.^۲

همچنین، هزینه‌های اختصاص یافته برای بخش درمان در زمان شیوع ویروس کرونا را باید به هزینه‌های سازمان تأمین اجتماعی افزود.^۳

1. <https://www.ssor.ir/index.php/>

2. <https://www.isna.ir/news/99022920630/>

۳. هزینه‌های تحمیل شده در دوره شیوع کرونا به سازمان تأمین اجتماعی را می‌تواند عبارت دانست از: ۱- کاهش پایه بیمه‌ای سازمان در اثر توقف یا کاهش تولید بنگاه‌های اقتصادی که اثر آن عبارت است از کاهش درآمد حق بیمه، حداقل به میزان ۸/۴۰۰ میلیارد تومان، ۲- پذیرش تقاضای استمهال در پرداخت حق بیمه به مدت سه ماه که اثر آن عبارت است از تأخیر در وصول حق بیمه، حداقل به میزان ۷/۵۰۰ میلیارد تومان، ۳- افزایش بیکاری که اثر آن عبارت است از افزایش هزینه بیمه بیکاری، حداقل به میزان ۵/۲۵۶ و ۲۰/۲۲۲ میلیارد تومان، ۴- فوت تعدادی از بیمه‌پردازان سازمان که اثر آن عبارت است از کاهش درآمد حق بیمه، حداقل به میزان ۳۹/۷ و ۵۷۲/۸ میلیارد تومان و افزایش هزینه مستمری بازماندگان (ارزش حال)، حداقل به میزان ۹۴/۸ و ۱/۳۶۷ میلیارد تومان، ۵- ابتلای تعداد زیادی از بیمه‌پردازان سازمان که اثر آن عبارت است از افزایش هزینه‌های غرامت دستمزد ایام بیماری، حداقل به میزان ۲۰ و ۷۶۷ میلیارد تومان، ۶- ارائه خدمات درمانی به بیماران کرونا که اثر آن عبارت است از افزایش هزینه‌های درمان مستقیم و غیرمستقیم، حداقل به میزان ۶۸ و ۹/۷۶۱ میلیارد تومان، ۷- جبران خدمات و خسارت کارکنان مراکز درمانی که اثر آن عبارت است از افزایش هزینه‌های اداره طرح، حداقل به میزان ۲۴۰ میلیارد تومان، ۸- عدم پذیرش و بستری بیماران الکتیو در مراکز درمانی ملکی که اثر آن عبارت است از زیان عملکرد مراکز بیمارستانی ملکی، حداقل به میزان ۱۵۶۰ میلیارد تومان و کاهش درآمد مراکز سرپایی ملکی، حداقل به میزان ۳۹۶ میلیارد تومان و جبران کاهش درآمدهای اختصاصی بیمارستان‌های هیأت مدیره‌ای، حداقل به میزان ۴۰ میلیارد تومان، ۹- افزایش تقاضا برای اقلام و ملزومات حفاظت فردی در کنترل کرونا که اثر آن عبارت است از افزایش هزینه‌های تأمین ملزومات حفاظت فردی به دلیل افزایش میزان مورد نیاز و قیمت، حداقل به میزان ۲۰۰ میلیارد تومان.

به طور کلی اقدامات اتخاذ شده از سوی سازمان تأمین اجتماعی در زمان شیوع ویروس کرونا را می‌توان در دو بخش بیمه‌ای و درمانی مشاهده کرد که در ادامه به تبیین آنها خواهیم پرداخت.

۲.۱. اتخاذ تدابیر ویژه در حوزه بیمه‌ای

۲.۱.۱. تعلیق بازرسی کارگاه‌ها

براساس ماده ۴۷ قانون تأمین اجتماعی، سازمان تأمین اجتماعی به منظور اجرای صحیح قانون مذکور از سوی کارفرمایان می‌تواند از کارگاه بازرسی به عمل آورد. اصولاً شعب سازمان براساس دستورالعمل‌های صادره از سازمان اقدام به بازرسی کارگاه‌ها می‌نمایند. اهمیت بازرسی‌ها را می‌توان در احراز رابطه کارگری و کارفرمایی، اشتغال در کارگاه، دریافت حقوق و مزایا و مطابقت لیست ارسال از سوی کارفرما دانست. براساس بند ۳ دستور اداری شماره ۱۴۴۶۸ مورخ ۱۳۹۸/۱۲/۱۲ سازمان تأمین اجتماعی، انجام بازرسی از کارگاه‌ها تا پایان فروردین ماه سال ۱۳۹۹ به جز موارد خاص مانند درخواست صدور مفاصاحساب ماده (۳۷) قانون تأمین اجتماعی درخصوص کارگاه‌های فاقد سابقه، درخواست بیمه‌شده یا کارفرما مبنی بر انجام بازرسی موضوعیت نخواهد داشت.

۲.۱.۲. تعلیق پرداخت حق بیمه ۱۲ گروه شغلی

براساس ماده ۳۹ قانون تأمین اجتماعی، کارفرما مکلف است حق بیمه هر ماه را حداکثر تا آخرین روز ماه بعد به سازمان بپردازد. همچنین، کارفرما باید صورت مزد و حقوق کارگر یا کارمند مشمول قانون تأمین اجتماعی را صرف‌نظر از نوع قرارداد کار و ترتیب استخدام و نحوه پرداخت حقوق و مزایا به ترتیبی که در آیین‌نامه طرز تنظیم صورت مزد و حقوق و مواقع ارسال آنها به سازمان پیش‌بینی شده است، تهیه و به سازمان تأمین اجتماعی ارسال نماید.

با شیوع ویروس کرونا، سازمان تأمین اجتماعی به منظور کمک به کارفرمایان برای عبور از بحران اقتصادی پیش‌رو با اهمال حق بیمه ماه‌های اسفندماه، فروردین و اردیبهشت ماه ۱۰ رسته شغلی موافقت نمود. در این تصمیم که طی بخشنامه ۱۴۷۷۴ مورخ ۱۳۹۸/۱۲/۲۶ در خصوص امهال حق بیمه اسفندماه، فروردین و اردیبهشت ماه سهم کارفرما برای فعالیت‌ها و کارگاه‌های مشمول عناوین ده‌گانه به کل کشور ابلاغ گردیده است، چند نکته اساسی وجود دارد:

اولاً، تنها کارگاه‌های ذیل عنوان ده‌گانه که پیوست بخشنامه مذکور است، مشمول امهال حق بیمه شده‌اند. این کارگاه‌ها عبارت‌اند از: ۱- مراکز تولید و توزیع غذاهای آماده اعم از رستوران‌ها، بوفه‌ها، طبخ‌ها، تالارهای پذیرایی، قهوه‌خانه‌ها، اغذیه‌فروشی‌ها؛ ۲- مراکز مربوط به گردشگری شامل هتل‌ها، هتل آپارتمان‌ها، مجتمع‌های جهانگردی و گردشگری، مهمان‌پذیرها، مهمانسراها، مسافرخانه‌ها، زائرسراها، مراکز بومگردی، مراکز اقامتی و پذیرایی و تفریحی و خدماتی بین راهی؛ ۳- حمل‌ونقل عمومی مسافر درون‌شهری و برون‌شهری اعم از هوایی، جاده‌ای، ریلی و دریایی؛ ۴- دفاتر خدمات مسافرتی و گردشگری؛ ۵- تولید و توزیع پوشاک؛ ۶- تولید و توزیع کیف و کفش؛ ۷- مراکز توزیع آجیل، خشکبار، قنادی، بستنی و آبیوه؛ ۸- مراکز و مجتمع‌های ورزشی و تفریحی؛ ۹- مراکز و مجتمع‌های فرهنگی و آموزشی؛ ۱۰- مراکز تولید، توزیع و فروش صنایع دستی.

ثانیاً، براساس بند دوم بخشنامه، کارفرمایان کارگاه‌های ۱۰ گانه می‌بایست طبق روال قانونی نسبت به ارسال لیست به سازمان اقدام نمایند. بنابراین، لیست معوق از کارفرما پذیرفته نمی‌شود. ثالثاً، آنچه در این بخشنامه مورد امهال قرار گرفته است، سهم حق بیمه کارفرما (۲۰ درصد) می‌باشد. بنابراین، کارفرما طبق ماه‌های قبل باید ۷ درصد حق بیمه سهم بیمه‌شده را از حقوق و مزایای پرداختی کسر کند و آن را در زمان تقدیم لیست به سازمان پرداخت نماید. همچنین، در این بخشنامه تصریح شده است که کارفرمایان می‌بایست حداکثر تا پایان تیرماه ۱۳۹۹ نسبت به تعیین تکلیف حق بیمه معوق شده سهم کارفرما بابت اسفندماه ۱۳۹۸ و فروردین لغایت اردیبهشت ماه ۱۳۹۹ اقدام نمایند. تقسیط پرداخت حق بیمه ماه‌های مذکور تا پایان سال یکی دیگر از تمهیدات پیش‌بینی شده برای کارفرما است.

۲.۱.۳. تمدید دفترچه بیمه درمانی به صورت سیستمی

یکی از مهم‌ترین حمایت‌ها و مزایای مورد تعهد سازمان تأمین اجتماعی ارائه خدمات درمانی به بیمه‌شدگان است. براساس ماده ۵۴ قانون تأمین اجتماعی، بیمه‌شدگان و افراد خانواده آنها در صورت مصدوم شدن بر اثر حوادث و یا ابتلا به بیماری می‌توانند از خدمات پزشکی استفاده کنند. بیمه‌شده سازمان می‌تواند برای خود و افراد تحت تکفل خود دفترچه درمانی از سازمان اخذ نماید. اعتبار دفترچه‌های درمانی به صورت موقت و تمدید آن منوط به ادامه بیمه‌پردازی است. از این‌رو،

بیمه‌شده می‌بایست پس از اتمام اعتبار دفترچه درمانی به شعب سازمان یا کارگزاری‌ها برای تمدید اعتبار آن مراجعه نماید. شعب سازمان و کارگزاری‌ها نیز با احراز رابطه بیمه‌پردازی بیمه‌شده اقدام به تمدید دفترچه درمانی بیمه‌شده می‌نمایند. با وجود این، سازمان تأمین اجتماعی به منظور پیشگیری از مراجعه بیمه‌شدگان برای تمدید دفترچه درمانی در پایان سال، براساس بندهای اول و دوم دستور اداری ۱۴۴۶۸ مورخ ۱۳۹۸/۱۲/۱۲ اقدام به تمدید خودکار دفترچه درمانی آن دسته از بیمه‌شدگانی که دفترچه درمانی آنان تا پایان بهمن‌ماه سال ۱۳۹۸ دارای اعتبار بوده است و استحقاق دریافت درمان را داشته‌اند، تا پایان فروردین ماه سال ۱۳۹۹ نموده است. بدین ترتیب، سازمان تأمین اجتماعی اقدام به پوشش درمانی کلیه بیمه‌شدگان تا پایان اردیبهشت ماه سال ۱۳۹۹ نموده است. آن دسته از بیمه‌شدگانی که رابطه بیمه‌پردازی آنها با سازمان نیز قطع شده است، می‌توانند از دفترچه درمانی استفاده کنند. به نظر می‌رسد این تصمیم برای حمایت از بیمه‌شدگان برای جبران بخشی از ضررهای آنها در زمان ویروس کرونا صورت گرفته است. از این رو، ضرورت دارد درجایی که رابطه بیمه‌پردازی شخص قطع شده است و استحقاق برخورداری از مزایای درمانی را ندارد، در صورت استفاده براساس دستورالعمل مذکور هزینه آن از سوی دولت جبران شود.

۲.۱.۴. پرداخت مزایای بیمه بیکاری

بیمه بیکاری یکی از تعهدات کوتاه‌مدت سازمان تأمین اجتماعی است که به بیمه‌شدگانی که شغل خود را به صورت غیرارادی و ناخواسته از دست می‌دهند، به منظور جبران زیان‌های وارده پرداخت می‌شود. مطابق صدر ماده (۱) قانون بیمه بیکاری، افرادی می‌توانند از مزایای قانون مزبور برخوردار شوند که تابع قوانین کار و کار کشاورزی باشند. وفق ماده ۲ قانون بیمه بیکاری، شرط برخورداری از مزایای بیمه بیکاری از دست دادن شغل بدون میل و اراده بیمه شده است. یکی از مصادیق بیکاری غیرارادی زمانی است که بر اثر حوادث قهریه و غیرمترقبه کارگر بیکار می‌شود. این موضوع در تبصره (۲) ماده (۲) قانون بیمه بیکاری پیش‌بینی شده است. آثار حقوقی براین نوع از بیکاری متصور است: اول اینکه به موجب ماده ۱۵ قانون کار در صورت وقوع این‌گونه حوادث، قراردادهای کار با کارگران به حالت تعلیق درمی‌آید. دوم اینکه کارگر در طول مدت تعلیق، می‌تواند از حمایت‌های مقرر در قانون

بیمه بیکاری برخوردار شود. سوم اینکه به موجب ماده (۳۰) قانون کار پس از رفع اثرات حوادث قهریه و بازسازی کارگاه و فعالیت مجدد، کارفرما مکلف است کارگران بیکار شده را در همان واحد بازسازی شده و مشاغلی که در آن به وجود می‌آید، به کار اصلی بگمارد.^۱ منابع تأمین مالی مقرری بیمه بیکاری در سازمان تأمین اجتماعی از محل صندوق بیمه بیکاری از جمع‌آوری مبالغ ۳ درصد حق بیمه بیکاری بیمه‌شدگان اجباری تأمین می‌گردد.^۲

یکی از برنامه‌های حمایتی سازمان تأمین اجتماعی در زمان شیوع بیماری کرونا ارائه مقرری بیمه بیکاری به افرادی است که شغل خود را از دست داده‌اند یا قرارداد کارشان به حالت تعلیق درآمده است. در این راستا، سازمان تأمین اجتماعی تفاهم‌نامه‌ای را در تاریخ ۱۳۹۸/۱۲/۲۷ با وزارت کار منعقد نمود که براساس آن شیوع بیماری کرونا به عنوان «حادثه غیرمترقبه» شناسایی شد. در نتیجه، قرارداد کار بسیاری از بیمه‌شدگان ۱۰ رسته شغلی مورد حمایت دولت براساس ماده ۱۵ قانون کار تعلیق شد و برای آنها مقرری بیمه بیکاری برقرار گردید. در صورت استفاده از این نوع از مزایا، کلیه کارفرمایان پس از اتمام دوره تعلیق قرارداد کار مکلف به اعاده کارگران به کار شدند. افزون بر این، سایر بیمه‌شدگان در صورت از دست دادن شغل خود در دوره کرونا به تشخیص مدیران کل کار و تأمین اجتماعی استان‌ها به صورت معمول و با داشتن شرایط مقرر در قانون کار می‌توانند از مقرری بیمه بیکاری استفاده نمایند.

۲.۱.۵. تمدید بیمه‌پردازی رانندگان و کارگران ساختمانی

کلیه رانندگان وسایل نقلیه حمل‌ونقل بار و مسافر بین شهری و درون‌شهری براساس ماده واحده قانون بیمه رانندگان حمل‌ونقل بار و مسافر بین شهری مصوب ۱۳۷۹/۲/۱۸ مشمول قانون تأمین اجتماعی قرار گرفته‌اند. تردد رانندگان در جاده‌ها منوط به داشتن دفترچه کار معتبر از سازمان حمل‌ونقل و پایانه‌های کشور است. براساس تبصره ۲ ماده واحده قانون مذکور تمدید دفترچه کار راننده مستلزم ارائه گواهی سازمان تأمین اجتماعی مبنی بر پرداخت حق بیمه توسط وی است. سازمان تأمین اجتماعی در بند چهارم دستور اداری ۱۴۴۶۸ مورخ ۱۳۹۸/۱۲/۱۲ مقرر

۱. جعفری، زهرا، بررسی ابهامات قانون بیمه بیکاری، فصلنامه تأمین اجتماعی، سال دوازدهم، شماره ۴، ص ۸۵.
 ۲. پهلوانی دهکان، عبدالمطلب، بررسی زمینه‌های اصلاح قوانین و مقررات تأمین اجتماعی (بیمه بیکاری) در ایران، فصلنامه تأمین اجتماعی، سال چهاردهم، تابستان ۱۳۹۸، شماره ۳، ص ۱۶.

داشته است: «به منظور تمدید و یا صدور کارت هوشمند رانندگان و تداوم بیمه‌پردازی، تا پایان فروردین ماه سال ۱۳۹۹ نیازی به استعلام از سازمان تأمین اجتماعی نبوده و ادارات کل استان‌ها می‌بایست مراتب را رأساً به سازمان حمل و نقل و پایانه‌های استان مربوطه منعکس نمایند».

براساس تبصره ۲ ماده ۳ قانون بیمه‌های اجتماعی کارگران ساختمانی مصوب ۱۳۸۶/۸/۹ کارگران شاغل در کارهای ساختمانی اعم از ایجاد یا توسعه ساختمان، تجدید بنا و تعمیرات اساسی و یا تخریب مربوط به ساختمان در صورت داشتن کارت مهارت فنی می‌توانند با نام‌نویسی در شعب سازمان تأمین اجتماعی در زمره مشمولین قانون تأمین اجتماعی قرار گیرند. همچنین، در تبصره ماده ۳ آیین‌نامه اجرایی مواد ۳ و ۵ قانون بیمه‌های تأمین اجتماعی کارگران ساختمانی مصوب ۱۳۸۹/۲/۱۹ شرایط و ترتیب صدور و تمدید و تعلیق کارت مهارت فنی بیان شده است. کارگران ساختمانی در صورت اتمام اعتبار کارت مهارت فنی برای ادامه بیمه‌پردازی مکلف‌اند، نسبت به تمدید آن اقدام نمایند. باین‌حال، به دلیل وقوع بیماری کرونا و کاهش حجم مراجعات حضوری افراد در بند پنجم دستور اداری ۱۴۴۶۸ مورخ ۱۳۹۸/۱۲/۱۲، آن دسته از کارگران ساختمانی که مدت کارت مهارت فنی آنها در فواصل اسفندماه سال ۱۳۹۸ لغایت فروردین ماه سال ۱۳۹۹ منقضی می‌شود، می‌توانند نسبت به ادامه بیمه‌پردازی تا پایان اردیبهشت ماه اقدام نمایند و کارت مهارت فنی آنها تا پایان اردیبهشت ماه دارای اعتبار است.

۲.۲. اقدامات سازمان تأمین اجتماعی در حوزه درمان

در ماده ۵۴ قانون تأمین اجتماعی ارائه خدمات درمانی به بیمه‌شدگان سازمان تأمین اجتماعی در صورت ابتلا به بیماری پیش‌بینی شده است. براین اساس، سازمان تأمین اجتماعی مراکز ملکی خود را برای بستری بیماران مبتلا به ویروس کرونا اختصاص داده است. بدین ترتیب، کلیه بیمه‌شدگان سازمان تأمین اجتماعی در صورت ابتلا به ویروس کرونا در صورت مراجعه به مراکز درمانی ملکی سازمان به صورت رایگان مداوا خواهند شد. حال این پرسش مطرح می‌شود که آیا ارائه خدمات درمانی تأمین اجتماعی مبتنی بر اصول خاصی است. در پاسخ به این پرسش باید اذعان داشت که تا سال ۱۳۶۸ ارائه خدمات درمانی در زمره تکالیف سازمان تأمین اجتماعی نبود. با تصویب قانون الزام سازمان تأمین اجتماعی به اجرای بندهای الف و ب قانون تأمین اجتماعی

بخش درمان نیز به این سازمان اضافه شد.^۱ با این حال، ارائه خدمات درمانی مبتنی بر اصولی نظیر اصل حداقلی، پایه‌ای و حداقلی بودن آنهاست. سازمان تأمین اجتماعی مکلف است ۹ درصد از درآمدهای بیمه‌ای را در بخش درمان هزینه کند. این میزان از هزینه به منظور ارائه خدمات حداقلی و پایه‌ای در شرایط عادی است. اما در وضعیت‌های خاص مانند انتشار بیماری‌های فراگیر این وظیفه دولت است تا با کمک به صندوق‌های در ارائه خدمات درمانی به آنها کمک کند.

۱. نعیمی، عمران، حمیدرضا پرتو، *حقوق تأمین اجتماعی با تأکید بر حوزه بیمه‌ای*، انتشارات سمت، چاپ اول، ۱۳۹۳، ص ۳۲۵.

نتیجه‌گیری

با انتشار ویروس کرونا بسیاری از کشورها با اعلام وضعیت اضطراری اقدامات ویژه‌ای را در حوزه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و سلامت برای کنترل و مهار آن به کار بستند. در این میان، یکی از حربه‌های دولت‌ها برای کاهش آثار اقتصادی شیوع ویروس کرونا در حوزه اشتغال استفاده از ظرفیت‌های بیمه‌های اجتماعی است. دولت‌ها به خوبی با شناسایی ظرفیت‌های سازمان‌های تأمین اجتماعی بار بزرگی را بر دوش آنها نهادند. اعطای معافیت‌های بیمه‌ای یا کاهش سهم حق بیمه کارفرمایان یا امهال در پرداخت سهم حق بیمه با هدف کاهش هزینه‌های تولید و جلوگیری از اخراج کارگران یکی از تدابیر اصلی دولت‌ها در زمان شیوع ویروس کرونا بوده است. در این میان، تعلیق قراردادهای کار در زمان شیوع ویروس کرونا و پرداخت مقرری بیمه بیکاری به کارگران یکی دیگر از تدابیری است که عموماً از سوی سازمان‌های تأمین اجتماعی به مرحله اجرا درآمد. به این موارد باید پرداخت غرامت دستمزد ایام بیماری را که در زمره تعهدات سازمان‌های تأمین اجتماعی است، نیز افزود.

سازمان تأمین اجتماعی ایران نیز با شیوع ویروس کرونا تدابیری ویژه‌ای را در دو حوزه بیمه‌ای و درمانی به کار بست. در حوزه بیمه‌ای امهال در پرداخت حق بیمه به کارفرمایان و پرداخت بیمه بیکاری به کارگران از مهم‌ترین این اقدامات است. همچنین، در حوزه درمان اختصاص بیمارستان‌های ملکی سازمان تأمین اجتماعی برای درمان بیماران کرونایی از دیگر اقدامات سازمان تأمین اجتماعی بوده است. باین‌حال، ذکر این نکته ضروری است که سازمان تأمین اجتماعی به عنوان یک نهاد عمومی غیردولتی که بودجه‌ای از دولت دریافت نمی‌کند، نمی‌تواند به تنهایی از پس هزینه‌های شیوع ویروس کرونا برآید؛ زیرا بیشتر این هزینه‌های غیرقابل پیش‌بینی و تا حدود زیادی برآمده از اقدامات و سیاست‌های دولت در کنترل ویروس کرونا و حمایت از اشتغال بوده است. حال آنکه ماده ۱ قانون نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی حمایت از آحاد افراد کشور را در برابر رویدادهای اجتماعی، اقتصادی، طبیعی و پیامدهای آن را جزء وظایف دولت دانسته است. از این‌رو، ضرورت دارد دولت به منظور جبران هزینه‌های تحمیل شده به صندوق بیمه‌های اجتماعی تدابیر لازم را اتخاذ نماید.

فهرست منابع

منابع فارسی

کتاب

۱. معاونت حقوقی و امور مجلس سازمان تأمین اجتماعی، **قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی: تاریخچه‌ای مختصر از روند شکل‌گیری قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی**، تهران: انتشارات موسسه فرهنگی و هنری آهنگ آتیه، چاپ اول، ۱۳۸۳.
۲. نعیمی، عمران و حمیدرضا پرتو، **حقوق تأمین اجتماعی با تأکید بر حوزه بیمه‌ای**، انتشارات سمت، چاپ اول، ۱۳۹۳.

مقاله

۳. پهلوانی دهکان، عبدالمطلب، **بررسی زمینه‌های اصلاح قوانین و مقررات تأمین اجتماعی (بیمه بیکاری) در ایران**، فصلنامه تأمین اجتماعی، سال چهاردهم، تابستان ۱۳۹۸، شماره ۳.
۴. جعفری، زهرا، **بررسی ابهامات قانون بیمه بیکاری**، فصلنامه تأمین اجتماعی، سال دوازدهم، شماره ۴.
۵. خندان، عباس، **بدهی دولت به تأمین اجتماعی: منشأ قانونی، بررسی عوامل تأثیرگذار و پیش‌بینی در افق ۱۴۰۰**، فصلنامه تأمین اجتماعی، سال سیزدهم، تابستان ۱۳۹۴، شماره ۲.
۶. ریاضی، محسن و زاهد اسدی، **تأمین اجتماعی و رشد اقتصادی**، فصلنامه تأمین اجتماعی، دوره ۱۱، بهار و تابستان ۱۳۹۱، ۱-۲ - شماره پیاپی ۳۶، صص ۲۳-۴۲.
۷. عصمتی، زینب و حسن کولیوند، **بررسی مزایای کوتاه مدت تأمین اجتماعی در تحقق اصل برابری**، فصلنامه تأمین اجتماعی، دوره ۱۳، بهار ۱۳۹۳، شماره ۱، شماره پیاپی ۴۳، صص ۵۷-۸۶.

۸. عصمتی، زینب و داود محبی، **مطالعه تطبیقی نقش و حدود دخالت دولت در سازمان تأمین اجتماعی**، فصلنامه تأمین اجتماعی، سال سیزدهم، تابستان ۱۳۹۴، شماره ۲.

ب) منابع انگلیسی

Articles

9. **International Labour Organization**, “ILO Monitor: COVID-19 and the world of work”. Third edition Updated estimates and analysis, 29 April 2020, p.2.
10. Ugo Gentilini, Mohamed Almenfi and Ian Orton, “Social Protection and Jobs Responses to COVID-19: A Real-Time Review of Country Measures”, **World Bank Social Protection and Jobs Global Practice**, A “living paper”, version 1 (March 20, 2020), p. 8.
11. **Social security measures for the self-employed during the COVID-19 crisis**, in: <https://ww1.issa.int/news/social-security-measures-self-employed-during-covid-19-crisis>.
12. **Coronavirus Disease 2019 (COVID-19): Key Employment Law Issues for Employers**: <https://www.squirepattonboggs.com/-/media/files/insights/publications/2020/03/coronavirus-employment-law-issues-for-employers-in-key-jurisdictions/coronavirus-employment-law-issues-for-employers-in-key-jurisdictions.pdf>.
13. **Social security measures for the self-employed during the COVID-19 crisis**, in: <https://ww1.issa.int/news/social-security-measures-self-employed-during-covid-19-crisis>.

Internet Sources

14. <http://www.ssor.ir/index.php//69-new-news/cronavirus-html/>
15. <https://ww1.issa.int/news/temporary-flexibility-and-exemptions-social-security-contributions-response-covid-19-crisis/>
16. <https://www.willistowerswatson.com/en-SE/Insights/2020/03/china-social-security-contributions-reduced-in-response-to-COVID-19/>
17. https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/AnnualStatutes/2020_5/page-1.html/
18. <https://www.canada.ca/en/services/benefits/ei/ei-sickness.html/>
19. <https://www.miamiherald.com/news/nation-world/world/americas/article241249651.html/>
20. <https://ww1.issa.int/news/temporary-flexibility-and-exemptions-social-security-contributions-response-covid-19-crisis/>

21. <https://www.gov.ie/en/publication/eca۵۲۴-covid-۱۹-information-for-employees/>
22. <https://www.gov.ie/en/service/be74d3-covid-19-pandemic-unemployment-payment/>
23. <https://plumaslibres.com.mx/2020/03/18/anuncia-amlo-que-adelantan-4-meses-de-pago-a-pension-de-adultos-mayores-por-coronavirus/>
24. https://www.kela.fi/web/en/news-archive/-/asset_publisher/IN08GY2nIrZo/content/sickness-allowance-on-account-of-an-infectious-disease-provides-loss-of-income-compensation-for-persons-placed-in-quarantine/
25. <https://www.ssor.ir/index.php>
26. <https://www.ssor.ir/index.php/>